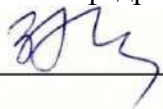

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра історії України, археології
та спеціальних галузей історичних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

Іван ЗУЛЯК

«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Архівні інформаційні ресурси

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність	В9 ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ
Освітня програма	ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ

2026–2027 навчальний рік

Робоча програма «Архівні інформаційні ресурси» для здобувачів другого рівня вищої освіти програми «Історія та археологія».

Розробники: Бармак Микола Валентинович, доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук
Полянський Федір Іванович, кандидат історичних наук, доцент, директор Державного архіву Тернопільської області

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук. Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року.

Завідувач кафедри історії України,
археології та спеціальних галузей
історичних наук,
доктор історичних наук,
професор

Іван ЗУЛЯК

1. Опис навчальної дисципліни

1	Освітня програма	Історія та археологія
2	Спеціальність	В9 ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ
3	Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
4	Рівень вищої освіти	другий рівень вищої освіти
5	Форма навчання	денна
6	Статус дисципліни	обов'язкова, професійна підготовка
7	Мова навчання	українська
8	Курс	1
9	Семестр	1
10	Обсяг дисципліни в кредитах	3
11	Загальна кількість годин	90
12	Кількість змістових модулів	2
13	Аудиторні заняття (год.)	30
14	Лекції (год.)	10
15	Практичні заняття (год.)	20
16	Самостійна робота (год.)	60
17	Вид ІНДЗ	практично-аналітичне завдання (архівна евристична довідка за темою кваліфікаційної роботи здобувача)
18	Форма підсумкового контролю	Залік

Частка годин аудиторних занять становить: для денної форми навчання – 33 %; заочна форма навчання за освітньою програмою не передбачена.

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є:

сформувати у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти системні знання про архівну справу, структуру Національного архівного фонду України та науково-довідковий апарат архівних установ, а також практичні навички архівної евристики, пошуку, атрибуції й критичного опрацювання архівних інформаційних ресурсів (традиційних і цифрових), необхідні для формування джерельної бази кваліфікаційної магістерської роботи та проходження виробничої науково-дослідної практики в архіві. Дисципліна закладає фахові компетентності, що дозволяють здобувачеві самостійно орієнтуватися в системі архівних установ України та світу, оперативно й коректно опрацьовувати архівні документи різних видів, використовувати цифрові архівні ресурси та бази даних, а також протидіяти викликам, пов'язаним із захистом і збереженням архівної спадщини в умовах російсько-української війни.

3. Компетентності та результати навчання

Вивчення дисципліни передбачає формування у здобувачів таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК07. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК09. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.

СК09. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення здобувачами освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

ПРН04. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів.

ПРН08. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.

4. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна вивчається в першому семестрі першого курсу, тому не спирається на раніше опановані обов'язкові компоненти освітньої програми. Її основою є знання, уміння й навички, здобуті на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти під час опанування дисциплін історичного джерелознавства, спеціальних історичних дисциплін та інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема базові уявлення про класифікацію історичних джерел та методи їх критики, початкові навички роботи з бібліотечними й архівними каталогами, уміння користуватися персональним комп'ютером, мережею Інтернет та офісним програмним забезпеченням.

Формування ключових компетентностей дисципліни відбувається у тісному зв'язку з обов'язковими компонентами освітньої програми, що вивчаються паралельно (в тому самому семестрі):

«Методика наукових досліджень» (ОК 1): формує первинні вміння планувати науковий пошук, висувати й перевіряти дослідницькі гіпотези, обирати загальнонаукові методи та структурувати власні тексти з суворим дотриманням принципів академічної доброчесності, що необхідно для складання плану евристичного пошуку й оформлення архівних посилань;

«Філософія науки» (ОК 2): надає понятійно-категоріальний апарат для осмислення розвитку наукового знання та критичного ставлення до джерел;

«Теорія та методологія історичних досліджень» (ОК 9): закладає теоретико-методологічні засади роботи з історичним джерелом — його класифікацію, критику та основи цифрової історії, що доповнює архівну евристику й джерелознавчу критику документів;

«Історичне музеєзнавство» (ОК 13): формує навички обліку, наукового опису, каталогізації та оцифрування музейних предметів і фондів, що узгоджується з методикою обліку, систематизації й науково-довідкового опису архівних документів.

Дисципліна закладає джерелознавчий фундамент для наступних компонентів освітньої програми: «Цифрові технології в освіті і науці: тренінг-курс» (ОК 3), який у другому семестрі поглиблює навички роботи з електронними базами даних та цифровими інструментами; виробничої науково-дослідної практики в архіві (ОК 15), «Історії української історичної думки» (ОК 11), «Міжнародних відносин і зовнішньої політики України» (ОК 12), «Культурної антропології» (ОК 10) та підготовки кваліфікаційної роботи (А 1), для яких потрібні навички пошуку, атрибуції й критичного опрацювання архівних та цифрових джерел.

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Архівна система України та архівна евристика: джерелознавчі основи роботи дослідника з архівними фондами

Тема 1. Архівна справа в Україні: система, нормативно-правове регулювання, мережа архівних установ

Поняття архівної справи та Національного архівного фонду України. Правові засади архівної справи: Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», підзаконні акти, «Правила роботи архівних установ України». Система архівних установ: центральні державні архіви (ЦДАВО України, ЦДІАК України, ЦДІАЛ України, галузеві державні архіви), державні архіви областей, архівні відділи міських рад, галузеві й відомчі архіви, архівні підрозділи музеїв і бібліотек. Функції та повноваження Державної архівної служби України (Укрдержархів). Особливості організації архівної справи в умовах воєнного стану: евакуація документів, тимчасове зберігання, охорона фондів на прифронтових і тимчасово окупованих територіях.

Тема 2. Архівний фонд: структура, класифікація документів і науково-довідковий апарат архіву

Поняття архівного фонду, фондоутворювача, архівного опису та справи. Структура фонду: опис – справа – документ. Науково-довідковий апарат архіву: путівники, огляди фондів, каталоги (систематичний, іменний, географічний, тематичний), покажчики, реєстри. Класифікаційна схема документів Національного архівного фонду. Методика роботи з описами справ, порядок замовлення документів у читальному залі архіву. Особливості довідкового апарату обласних державних архівів (на прикладі Державного архіву Тернопільської області).

Тема 3. Методика архівної евристики: алгоритм пошуку інформації за темою дослідження

Поняття архівної евристики як методики цілеспрямованого пошуку документальної інформації. Алгоритм евристичного пошуку: від визначення теми дослідження до складання переліку профільних фондів і справ. Використання путівників, анотованих реєстрів, тематичних покажчиків та електронних баз даних для попереднього пошуку. Міжархівний і міжфондовий пошук, використання прикнйжкових і пристатейних архівних посилань попередніх дослідників. Складання джерелознавчої картки (легенди) документа. Типові помилки евристичного пошуку та шляхи їх уникнення.

Тема 4. Архівні документи як історичне джерело: видова класифікація та специфіка критики

Видова класифікація архівних документів: актові, наративні, статистичні, картографічні, аудіовізуальні, електронні документи. Специфіка зовнішньої та внутрішньої критики архівного документа: встановлення автентичності, часу і місця створення, авторства, повноти й достовірності інформації. Особливості роботи з документами, що зазнали пошкоджень, утрат або є фрагментарними. Правила цитування та оформлення посилань на архівні джерела в науковому тексті відповідно до чинних стандартів бібліографічного опису.

Тема 5. Спеціальні комплекси документів: особові фонди, метричні книги, судово-слідчі справи, документи органів влади

Особові фонди (фонди особистого походження): специфіка формування, структура, значення для біографічних і генеалогічних досліджень. Метричні книги та інші документи актів громадянського стану як джерело демографічних і генеалогічних досліджень. Судово-слідчі справи: специфіка роботи з ними, обмеження доступу, захист персональних даних. Документи органів державної влади та місцевого самоврядування, діловодна документація установ, підприємств і організацій.

Тема 6. Архівна україніка за кордоном: закордонні архівосховища, умови доступу і копіювання документів

Поняття архівної україніки. Архіви Польщі, Австрії, Ватикану, Росії та інших держав, що зберігають документи з історії України. Умови доступу закордонних дослідників, порядок замовлення копій документів (мікрофільми, цифрові копії). Проекти виявлення, копіювання та повернення архівної україніки. Використання зарубіжних архівних довідників і путівників для попереднього пошуку документів.

Модуль 2. Цифрові інформаційні ресурси архівів та їх використання в науковому дослідженні

Тема 7. Електронні інформаційні ресурси архівів: офіційні вебпортали, електронні описи, віртуальні читальні зали

Офіційні вебпортали архівних установ України: сайт Укрдержархіву, сайти центральних і обласних державних архівів. Електронні описи справ, електронні каталоги. Віртуальні (електронні) читальні зали: порядок реєстрації користувача, замовлення електронних копій документів, обмеження доступу до документів з не завершеним терміном обмеженого доступу.

Тема 8. Оцифрування архівних документів: технології, стандарти якості, метадані

Технології оцифрування архівних документів: сканування, фотофіксація, вимоги до роздільної здатності та формату файлів. Стандарти опису метаданих цифрових копій. Довготривале зберігання цифрових копій, резервне копіювання, міграція даних. Проблеми масового оцифрування документів в умовах обмеженого фінансування та воєнного стану.

Тема 9. Цифрові архіви та онлайн-колекції в Україні

Огляд цифрових архівів і онлайн-колекцій України: портал «Електронний архів україніки» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, цифрові колекції центральних державних архівів, проекти оцифрування обласних державних архівів. Тематичні цифрові колекції (генеалогічні, культурної спадщини, воєнної доби). Використання цифрових колекцій музеїв та бібліотек як додаткового джерела архівної інформації.

Тема 10. Зарубіжні цифрові архівні системи та бази даних

Огляд зарубіжних цифрових архівних систем: архів Арользен (Arolsen Archives) з документами про жертв нацистських переслідувань, генеалогічні платформи FamilySearch та Ancestry, портал Europeana, консорціум EHRI (European Holocaust Research Infrastructure). Методика пошуку документів про українців у зарубіжних цифрових архівах, особливості реєстрації та роботи з такими системами.

Тема 11. Архівні інформаційні ресурси в структурі магістерського дослідження: пошук, атрибуція, оформлення посилань

Методика формування джерельної бази магістерського дослідження на основі архівних інформаційних ресурсів: етапи пошуку, атрибуції та систематизації документів. Оформлення архівних посилань і бібліографічного опису архівних джерел у магістерській роботі відповідно до вимог академічної доброчесності. Підготовка додатків із копіями чи фотографіями архівних документів.

Тема 12. Захист і порятунк архівних фондів в умовах збройної агресії

Захист і порятунк архівних фондів в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України: евакуація документів з прифронтових і тимчасово окупованих територій, дистанційне резервне оцифрування як інструмент забезпечення інформації. Досвід українських архівів і музеїв 2022–2026 рр. Міжнародна підтримка (гранти, обладнання, консультації) у збереженні архівної спадщини України.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	кількість годин			
	денна форма		заочна форма	
	сб	нд	сб	нд
	у тому числі		у тому числі	

		лекції	практичні	Самостійна робота		лекції	практичні	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Архівна система України та архівна евристика: джерелознавчі основи роботи дослідника з архівними фондами								
Тема 1. Архівна справа в Україні: система, нормативно-правове регулювання, мережа архівних установ	7	1	1	5				
Тема 2. Архівний фонд: структура, класифікація документів і науково-довідковий апарат архіву	7	1	1	5				
Тема 3. Методика архівної евристики: алгоритм пошуку інформації за темою дослідження	8	1	2	5				
Тема 4. Архівні документи як історичне джерело: класифікація та критика	8	1	2	5				
Тема 5. Спеціальні комплекси документів: особові фонди, метричні книги, судово-слідчі справи	8	1	2	5				
Тема 6. Архівна українська за кордоном	8	1	2	5				
Разом за змістовим модулем 1	46	6	10	30				
Змістовий модуль 2. Цифрові інформаційні ресурси архівів та їх використання в науковому дослідженні								
Тема 7. Електронні інформаційні ресурси архівів: вебпортали, електронні описи, віртуальні читальні зали	8	1	2	5				
Тема 8. Оцифрування архівних документів: технології, стандарти якості, метадані	8	1	2	5				
Тема 9. Цифрові архіви та онлайн-колекції в Україні	8	1	2	5				
Тема 10. Зарубіжні цифрові архівні системи та бази даних	8	1	2	5				
Тема 11. Архівні інформаційні ресурси в структурі магістерського дослідження	6	0	1	5				
Тема 12. Захист і порятунк архівних фондів в умовах збройної агресії	6	0	1	5				
Разом за змістовим модулем 2	44	4	10	30				
Всього годин	90	10	20	60				

5.3. Теми лекцій

№ теми	Назва теми	кількість годин	
		денна	заочна

		форма	форма
	<i>Модуль 1. Архівна система України та архівна евристика</i>		-
1	Тема 1–2. Архівна справа в Україні: система і нормативно-правове регулювання. Архівний фонд: структура і науково-довідковий апарат архіву	2	-
2	Тема 3–4. Методика архівної евристики: алгоритм пошуку інформації. Архівні документи як історичне джерело: класифікація та критика	2	-
3	Тема 5–6. Спеціальні комплекси документів. Архівна україніка за кордоном	2	-
	Разом за модулем:	6	-
	<i>Модуль 2. Цифрові інформаційні ресурси архівів</i>		-
4	Тема 7–8. Електронні інформаційні ресурси архівів. Оцифрування архівних документів	2	-
5	Тема 9–10. Цифрові архіви та онлайн-колекції в Україні і за кордоном	2	-
	Разом за модулем:	4	-
	Всього годин	10	-

5.4. Теми практичних занять

№ теми	Назва теми	К-сть год.	
		денна форма	заочна форма
Модуль 1. Архівна система України та архівна евристика			
1	Архівна система України: аналіз нормативно-правових актів про Національний архівний фонд; науково-довідковий апарат архіву, робота з описами справ і порядок замовлення документів (Теми 1–2)	2	-
2	Архівна евристика: складання плану евристичного пошуку та практикум пошуку в путівниках і електронних базах даних (Тема 3)	2	-
3	Критика архівного документа: атрибуція та перевірка автентичності (Тема 4)	2	-
4	Особові фонди, метричні книги, судово-слідчі справи та документи органів влади: аналіз структури і практикум опрацювання (Тема 5)	2	-
5	Архівна україніка за кордоном: пошук у зарубіжних архівних довідниках (Тема 6)	2	-
Разом за модулем:		10	-
Модуль 2. Цифрові інформаційні ресурси архівів			
6	Електронні інформаційні ресурси архівів: робота з офіційними порталами і е-читальними залами (Тема 7)	2	-
7	Оцифрування архівних документів: практикум зі сканування та	2	-

	опису метаданих (Тема 8)		
8	Цифрові архіви та онлайн-колекції в Україні: практична робота з е-архівом українки (Тема 9)	2	-
9	Зарубіжні цифрові архівні системи: практикум пошуку в Arolsen Archives, FamilySearch, EHRI (Тема 10)	2	-
10	Архівні ресурси у магістерському дослідженні. Захист архівів в умовах війни: практикум (Теми 11–12)	2	-
<i>Разом за модулем:</i>		<i>10</i>	-
Всього годин		20	-

5.5. Самостійна робота

№ теми	Назва теми	кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Опрацювання нормативно-правових актів про Національний архівний фонд та мережу архівних установ.	5	-
2	Аналіз науково-довідкового апарату конкретного архіву (опису, каталогу, путівника).	5	-
3	Складання індивідуального плану архівної евристики за темою магістерського дослідження.	5	-
4	Критичний аналіз архівного документа за темою дослідження, оформлення архівного посилання.	5	-
5	Опрацювання структури особового фонду або метричної книги, складання їх характеристики.	5	-
6	Пошук інформації про архівну українку за кордоном у зарубіжних архівних довідниках.	5	-
7	Огляд офіційного вебпорталу профільного архіву, опис можливостей електронного читального залу.	5	-
8	Аналіз стандартів оцифрування та опису метаданих цифрових копій документів.	5	-
9	Пошук документів у цифрових колекціях е-архіву українки та інших онлайн-колекціях України.	5	-
10	Пошук документів про українців у зарубіжних цифрових архівних системах (Arolsen Archives, FamilySearch, EHRI).	5	-
11	Підготовка попереднього переліку архівних джерел і посилань для розділу магістерської роботи.	5	-
12	Огляд практик захисту і порятунку архівних фондів в умовах війни (на прикладі конкретного архіву).	5	-
Всього годин		60	-

5.6. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

№ теми	Назва теми		
	Архівна евристика джерел з історії обраної теми магістерського дослідження.		
	Науково-довідковий апарат обласного державного архіву: аналіз структури і можливостей використання.		
	Особові фонди як джерело біографічних досліджень: методика опрацювання.		

	Метричні книги як джерело генеалогічних і демографічних досліджень.		
	Судово-слідчі справи як історичне джерело: специфіка опрацювання.		
	Архівна україніка в зарубіжних архівосховищах: огляд і методика доступу.		
	Цифрові інформаційні ресурси Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України.		
	Цифрові інформаційні ресурси Центрального державного історичного архіву України.		
	Оцифрування архівних фондів обласного державного архіву: практика і проблеми.		
	Електронний архів україніка Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського як інформаційний ресурс дослідника.		
	Arolsen Archives як джерело інформації про українців — жертв нацистських переслідувань.		
	Генеалогічні платформи FamilySearch та Ancestry: можливості для дослідника історії України.		
	Захист і порятунок архівних фондів в умовах російсько-української війни: досвід конкретного архіву.		
	Архівні джерела до історії обраного краю чи територіальної громади: евристичний огляд.		
	Методика оформлення архівних посилань у кваліфікаційній роботі: аналіз практики.		

6.Форми та методи навчання

В ході вивчення навчальної дисципліни «Архівні інформаційні ресурси» заплановано використання комплексу сучасних форм та методів навчання, що відповідають студентоцентрованому, практико- та проблемно-орієнтованому підходам із елементами самоосвіти.

Форми навчання: Освітній процес здійснюється через традиційні, проблемні та інтерактивні лекції, семінари й практичні заняття, присвячені роботі з архівними описами, каталогами та цифровими ресурсами архівів. Важливою складовою є самостійна робота здобувачів освіти, індивідуальне навчально-дослідне завдання (архівна евристична довідка), а також практична підготовка навичок евристичного пошуку за темою кваліфікаційної роботи. Навчання організовано як у традиційному форматі, так і як дистанційне навчання із застосуванням електронних освітніх платформ (зокрема Moodle), що включає роботу з електронними читальними залами архівів, виконання та захист практичних завдань, а також групові та індивідуальні консультації.

Методи навчання: У процесі викладання використовуються словесні методи, такі як теоретичне пояснення, наукова розповідь, евристична бесіда, керована дискусія та інструктаж щодо роботи з описами архівних фондів і електронними базами даних. Візуалізація забезпечується через наочні методи: демонстрацію структури науково-довідкового апарату архіву, зразків архівних документів різних видів, скріншотів електронних читальних залів. Практичні навички відпрацьовуються через виконання вправ з архівної евристики, атрибуції та критики документів, розв'язування ситуаційних завдань з пошуку інформації в конкретних фондах. Стимулювання дослідницького пошуку відбувається через проблемно-пошукові методи (евристична бесіда, дослідницький метод) та метод проєктів. Інтерактивна взаємодія реалізується

через метод аналізу конкретних ситуацій (case study) на прикладі реальних архівних фондів, роботу в малих групах, що поєднується з інформаційно-комунікаційними методами із застосуванням цифрових архівних порталів та онлайн-ресурсів.

Сприяння формуванню м'яких навичок (Soft Skills) здобувачів

Вивчення архівних інформаційних ресурсів, а також обрані форми й методи його викладання, безпосередньо сприяють формуванню та розвитку м'яких навичок здобувачів вищої освіти:

1. **Проектне навчання та дослідницький метод** сприяють розвитку критичного мислення, комунікації, командної роботи та організованості. Індивідуальні та групові завдання (наприклад, складання плану архівної евристики за реальною темою) дозволяють студентам працювати над практичними завданнями, де потрібно самостійно шукати документи, співпрацювати з іншими та публічно презентувати результати пошуку.
2. **Метод кейсів (case study) та практикуми.** Ці методи дозволяють студентам зануритися в реальні пошукові ситуації (наприклад, робота з фрагментарним або пошкодженим документом), де вони мають вирішувати практичні проблеми атрибуції, долати неповноту інформації та використовувати аналітичні навички для встановлення достовірності джерела.
3. **Практикуми з архівною документацією** розвивають навички уважності до деталей, акуратності в роботі з першоджерелами та відповідальності. Робота з різними видами архівних документів стимулює здобувачів поважати мультикультурність (у випадку роботи із закордонною україністикою) та дотримуватися професійної етики роботи з персональними даними.
4. **Рефлексія та самоаналіз.** Обговорення труднощів самостійного евристичного пошуку та написання короткого звіту про власний досвід роботи в читальному залі чи з електронними ресурсами архіву допомагає здобувачам краще розуміти свої сильні та слабкі сторони як майбутніх дослідників-архівістів.
5. **Інтерактивне та дистанційне навчання.** Використання інтерактивних платформ і технологій, таких як онлайн-курси на базі Moodle, електронні читальні зали архівів та цифрові інструменти (Digital Humanities), дозволяє студентам розвивати адаптаційні й технічні навички в умовах сучасного цифрового суспільства, підвищувати інформаційну грамотність у роботі з архівними ресурсами.

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- усна відповідь / участь у дискусії на практичному занятті** – демонструє засвоєння теоретичного матеріалу теми, вміння аналізувати структуру архівних фондів та вести аргументовану наукову дискусію;
- аналіз архівного документа або опису справи** – демонструє здатність застосовувати джерелознавчі методи та методику критики архівного джерела, вивчені у Темах 2, 4–5;
- практична робота з опрацювання методу чи технології (зокрема робота з електронними описами, е-читальними залами, засобами оцифрування)** – демонструє вміння застосовувати конкретний дослідницький інструмент на практичному матеріалі;
- презентація / індивідуальне навчально-дослідне завдання (архівна евристична довідка)** – демонструє здатність самостійно здійснити евристичний пошук, систематизувати й критично викласти інформацію про виявлені документи з обраної проблематики;
- практикум архівної евристики (підсумкова практична робота за Темою 11)** – демонструє здатність сформулювати пошуковий запит, скласти перелік профільних фондів і справ та оформити архівні посилання відповідно до теми кваліфікаційної роботи;

залікова контрольна робота – перевіряє цілісне розуміння архівної системи України, науково-довідкового апарату та вміння застосовувати методику архівної евристики до самостійно обраної дослідницької проблеми.

8. Форми контролю

У процесі вивчення дисципліни використовуються такі форми контролю: поточний контроль, проміжний (модульний) контроль, підсумковий (семестровий) контроль.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті у формі оцінювання усних відповідей, участі в дискусіях, аналізу архівних документів і виконання практичних завдань, а також перевірки завдань самостійної роботи здобувачів.

Модульний контроль застосовується двічі: після завершення Змістового модуля 1 (Теми 1–6) та після завершення Змістового модуля 2 (Теми 7–12). Оцінка модульного контролю складається з балів, накопичених упродовж вивчення відповідного змістового модуля.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться у формі заліку: підсумкова оцінка формується як сума балів поточного й модульного контролю, ІНДЗ та залікової контрольної роботи (практичного завдання з архівної евристики), що виконується в термін, визначений графіком підсумкового контролю.

9. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Політика оцінювання

Кожне практичне заняття (ПЗ 1–10) оцінюється в діапазоні 0–3 бали за такими критеріями:

3 бали – здобувач вільно володіє теоретичним матеріалом теми, самостійно аналізує історіографічні джерела чи наукові тексти, аргументовано висловлює власну позицію під час дискусії, безпомилково виконує практичне завдання (аналіз джерела, застосування методу тощо);

2 бали – здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, виконує практичне завдання з незначними неточностями, потребує уточнювальних запитань під час дискусії;

1 бал – здобувач фрагментарно володіє матеріалом теми, практичне завдання виконано зі значними помилками або лише частково;

0 балів – здобувач не володіє матеріалом теми або не виконав завдання.

Завдання самостійної роботи (розділ 5.5) перевіряються шляхом усного опитування на початку практичного заняття, до якого вони належать, а також ураховуються під час оцінювання відповідного практичного заняття (аналіз підготовлених матеріалів, глосаріїв, порівняльних таблиць, схем періодизації тощо); окремого тестування завдань самостійної роботи не передбачено.

ІНДЗ (30 балів) – індивідуальне навчально-дослідне завдання (архівна евристична довідка за темою з переліку 5.6 або за узгодженою з викладачем темою, дотичною до магістерського дослідження здобувача): виявлення профільних фондів, опрацювання науково-довідкового апарату та складання анотованого переліку виявлених документів.

Критерії оцінювання: обґрунтованість вибору теми та джерельної бази (0–8 балів); повнота й критичність евристичного пошуку та опрацювання архівних матеріалів (0–12 балів); самостійність висновків, якість оформлення архівних посилань та дотримання академічної доброчесності (0–10 балів).

Залікова контрольна робота (40 балів) – практичне завдання з архівної евристики: за отриманою темою (пов'язаною з тематикою кваліфікаційної роботи

здобувача) необхідно скласти план евристичного пошуку, визначити профільні фонди й описи, охарактеризувати не менше двох видів архівних документів та оформити архівне посилання (до 20 балів – повнота й коректність евристичного алгоритму; до 12 балів – якість критики та атрибуції документів; до 8 балів – коректність оформлення посилань і академічна доброчесність).

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне і модульне оцінювання (номери практичних занять)										Залік	Підсумкова оцінка
ЗМ 1 (15 балів)					ЗМ 2 (15 балів)					ІНДЗ	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30	40 100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS100-бальна	Оцінка ECTS літерна	Оцінка за національною шкалою
		залік
90 – 100	A	зараховано
85-89	B	зараховано
75-84	C	
64-74	D	
60-64	E	зараховано
35-59	FX	не зараховано

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

У випадку виникнення конфліктних ситуацій, керуватися нормами «Положення щодо врегулювання конфліктних ситуацій у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка».

Політика щодо академічної доброчесності: Обов'язково дотримуватися «Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка»

Списування під час розв'язання тестових завдань та написання контрольних робіт є забороненим. Доцільність та дозвіл використання мобільних пристроїв визначається викладачем у кожному конкретному випадку під час підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, дуальна форма здобуття освіти, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн форматі за погодженням із керівником курсу.

10. Політика використання ШІ в межах навчальної дисципліни

Використання технологій генеративного ШІ під час вивчення дисципліни регулюється чинним законодавством України та обов'язковим є дотримання «Політики використання штучного інтелекту у науково-технічній та інноваційній діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка».

Дозволені межі застосування: ШІ дозволено використовувати виключно як допоміжний інструмент для пошуку й структурування довідкової інформації про архівні установи, технічного оформлення бібліографії та архівних посилань, перекладу та стилістичного редагування власного авторського тексту.

Заборони та ризики: заборонено повне або часткове копіювання згенерованого тексту під виглядом власних результатів (кваліфікується як плагіат). Здобувач несе персональну відповідальність за точність фактів і джерел, оскільки ІІІ не володіє методами історичної критики та схильний до фабрикації даних (галюцинацій).

Обов'язкове маркування: у разі залучення ІІІ на будь-якому етапі роботи, здобувач зобов'язаний чітко зазначити це у тексті або примітках (із вказанням назви моделі та характеру виконаної нею операції).

Недеклароване використання ІІІ для заміни самостійної роботи є порушенням академічної доброчесності й передбачає академічну відповідальність.

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Мультимедійне обладнання – проєктор/мультимедійна дошка для лекційних і практичних занять; персональні комп'ютери/ноутбуки з доступом до інтернету для роботи з електронними базами даних і цифровими джерелами.

Платформа дистанційного навчання Moodle – розміщення навчальних матеріалів, тестових завдань, організація вебінарів і асинхронної комунікації зі здобувачами.

Бібліографічні менеджери Citavi, Zotero або Mendeley – для формування бібліографії, роботи з науковою літературою та оформлення посилань під час підготовки ІНДЗ і практичних завдань.

Програмне забезпечення для сканування та розпізнавання тексту (ABBY FineReader, Adobe Acrobat) – для опрацювання завдань з оцифрування та розпізнавання архівних документів.

Електронні читальні зали та вебпортали архівних установ (сайти Укрдержархіву, центральних і обласних державних архівів) – для практичного опрацювання завдань з пошуку та замовлення електронних копій документів.

Електронні бібліотеки та архіви – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського (НБУВ), електронний архів україніки, електронні каталоги наукових видавництв (JSTOR, Cambridge Core тощо) – для пошуку та опрацювання наукової літератури й джерел.

Стандартний офісний пакет (Microsoft Office/LibreOffice) – для підготовки текстових робіт, презентацій та таблиць у межах практичних занять і ІНДЗ.

12. Рекомендована література

Основна

1. Архівознавство : підручник для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів України / за заг. ред. Я. С. Калакури, І. Б. Матяш. Київ, 2002. 356 с.
2. Матяш І. Б. Архівознавство: методологічні засади та історія розвитку : монографія. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 515 с.
3. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» від 24 грудня 1993 р. № 3814-ХІІ (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12>
4. Правила роботи архівних установ України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 08.04.2013 № 656/5.
5. Бармак М., Буяк Б., Кіцак В. Цифрове управління знаннями в гуманітарних дослідженнях: організація роботи історика з архівними джерелами // Актуальні питання у сучасній науці. 2026. № 5 (47). С. 1494–1507. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2026-5\(47\)-1494-1507](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2026-5(47)-1494-1507).

6. Бармак М. Оцифрування архівної спадщини про фортифікаційні споруди Тернопілля як відповідь на виклики війни і часу // Замки Тернопільщини: до проблеми дослідження, реставрації, пристосування та збереження. Збараж, 2 квітня 2026 року.
7. Бармак М., Мельник Р. Особовий фонд Богдана Хаварівського як джерело вивчення його життя та діяльності // Вісник науки та освіти. 2025. № 1 (31). С. 2021–2033. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1\(31\)-2021-2033](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1(31)-2021-2033).
8. Бармак М., Чорна М. Архів як простір збереження історичної пам'яті: особовий фонд Іванни Блажкевич та його укладання Богданом Хаварівським // Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 2 (32). С. 1043–1060. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-2\(32\)-1043-1060](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-2(32)-1043-1060).
9. Cook T. Archival Science and Postmodernism: New Formulations for Old Concepts // Archival Science. 2001. Vol. 1, № 1. P. 3–24.
10. Duranti L. Diplomatics: New Uses for an Old Science. Lanham : Scarecrow Press, 1998. 260 p.
11. Yeo G. Concepts of Record (1): Evidence, Information, and Persistent Representations // The American Archivist. 2007. Vol. 70, № 2. P. 315–343.
12. Berkeley Protocol on Digital Open Source Investigations. Geneva : UN Human Rights Office ; Human Rights Center, UC Berkeley School of Law, 2020. 96 p.

Допоміжна

13. Бармак М. В., Луговий Б. Б., Мацко Н. Є. Російська військова окупація Правобережної України (друга половина XVIII – XIX ст.). Вид. 2-ге, доповн. і випр. Тернопіль : Астон, 2023. 436 с.
14. Бармак М., Чорна М. Культурно-мистецькі ініціативи Богдана Хаварівського у популяризації творчості Івана Марчука: формування особового фонду // Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 3 (33). С. 1027–1039. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-3\(33\)-1027-1039](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-3(33)-1027-1039).
15. Бармак М. В., Чорна М. І. Жінка незламного духу. Іванна Блажкевич (1886–1977). Тернопіль : Астон, 2021. 399 с.
16. Бармак М. В. Облік музейних пам'яток та використання безкоштовних хмарних технологій Google для створення електронних каталогів фондів. Наукові записки «Замки Тернопілля». Збараж, 2021. № 11. С. 238–240.
17. Коріненко П., Бармак М. Трансформації в соціальному становищі та морально-етичній поведінці селян під час колективізації сільського господарства та Голодомору 1932–1933 рр. (за спогадами С. М. Коріненка, 1904 р. народження) // Український селянин. 2025. Вип. 34. С. 126–134. DOI: <https://doi.org/10.31651/2413-8142-2025-34-Korinenko-Barmak>.
18. Cohen D. J., Rosenzweig R. Digital History: A Guide to Gathering, Preserving, and Presenting the Past on the Web. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 2005. 328 p.
19. Higgins E. We Are Bellingcat: An Intelligence Agency for the People. London : Bloomsbury, 2021. 320 p.
20. Silverman C. (ed.) Verification Handbook for Investigative Reporting. Maastricht : European Journalism Centre, 2015. URL: <https://verificationhandbook.com>
21. Perks R., Thomson A. (eds.) The Oral History Reader. 3rd ed. London : Routledge, 2016. 588 p.
22. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016.

13. Інформаційні інтернет-ресурси

1. Державна архівна служба України (Укрдержархів). Режим доступу: <https://archives.gov.ua>
2. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). Режим доступу: <https://tsdavo.gov.ua>
3. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (ЦДІАК України). Режим доступу: <https://tsdiak.archives.gov.ua>

4. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України). Режим доступу: <https://tsdial.archives.gov.ua>
5. Державний архів Тернопільської області. Режим доступу: <http://dato.gov.ua>
6. Електронний архів україніки Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua>
7. Репозитарій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/>
8. Український інститут національної пам'яті. Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/>
9. Онлайн-архів усної історії Українського інституту національної пам'яті. Режим доступу: <http://ui.uinp.gov.ua>
10. Arolsen Archives (архів документів про жертв нацистських переслідувань). Режим доступу: <https://arolsen-archives.org>
11. FamilySearch (генеалогічна платформа). Режим доступу: <https://www.familysearch.org>
12. EHRI – European Holocaust Research Infrastructure. Режим доступу: <https://www.ehri-project.eu>
13. Europeana (європейська цифрова колекція культурної спадщини). Режим доступу: <https://www.europeana.eu>
14. Bellingcat – методи OSINT-верифікації цифрових джерел. Режим доступу: <https://www.bellingcat.com>

14. Перелік рекомендованих ресурсів

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти. Результати визнаються за наявності сертифіката або звіту про самоосвіту за рішенням кафедри.

Академічна доброчесність та етика дослідника:

Онлайн-курс «**Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів**» (Платформа *Prometheus*). Курс розкриває інструменти уникнення плагіату та культуру наукового цитування: prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+AI101+2021_T2

Спеціалізація «**Academic Integrity**» від *University of Auckland* (Платформа *Coursera*). Вивчення міжнародних стандартів дослідницької етики та академічного письма: coursera.org/learn/academic-integrity

Архівна справа та цифрова спадщина:

Онлайн-курс «Open Science» від TU Delft (Платформа edX). Методологія організації відкритих досліджень, роботи з цифровими репозиторіями та принципами збереження наукових даних: edx.org/course/open-science-sharing-your-research-with-the-world

Ресурси проєкту «European History Online» (EGO) та платформи «Digital Humanities Now». Інформальна освіта у сфері оцифрування, цифрових архівів та роботи з цифровою спадщиною: digitalhumanitiesnow.org

Інформальна освіта (науково-методологічна самоосвіта):

Участь у науково-методологічних семінарах, лекціях та круглих столах, а також опрацювання відеоматеріалів на офіційних ресурсах академічних установ України:

Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства (офіційний сайт, наукові видання з архівознавства): undiasd.archives.gov.ua

Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України: archeos.org.ua

15. Комунікація та етика взаємодії

Комунікація між викладачем і здобувачами освіти здійснюється під час занять,

консультацій, через корпоративну електронну пошту, систему дистанційного навчання (Moodle), а також через узгоджені месенджери (для оперативних організаційних питань) виключно у робочий час із 09:00 до 18:00. Консультації проводяться згідно з затвердженим графіком або за попередньою домовленістю (очно чи у дистанційному форматі на платформах Zoom/Google Meet).

У разі відсутності на занятті з поважних причин здобувач освіти повинен попередити викладача особисто або через старосту групи заздалегідь (не пізніше ніж за 2 години до початку заняття) та відпрацювати пропущений матеріал у встановленому порядку згідно з графіком консультацій. Довготривала відсутність потребує документального підтвердження та узгодження індивідуального плану ліквідації академічної заборгованості.

Учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися принципів взаємної поваги, академічної доброчесності, толерантності та професійної етики. Під час спілкування очікуються коректність, відповідальність, конструктивний діалог і повага до думок інших учасників освітнього процесу.

У межах цифрового етикету під час дистанційних занять здобувачам рекомендовано вмикати відеокамери для забезпечення повноцінного інтерактивного зв'язку, вчасно доєднуватися до онлайн-зустрічей та дотримуватися регламенту виступів і дискусій. Письмова комунікація має будуватися на засадах офіційно-ділового стилю із чітким формулюванням мети звернення.